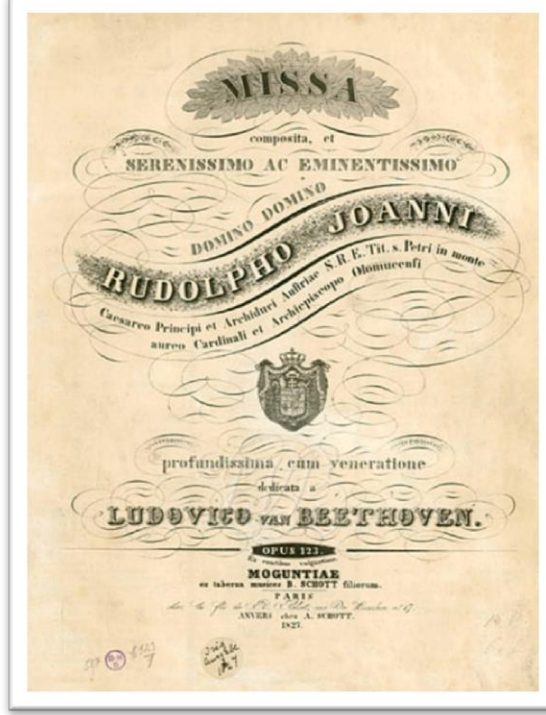

Missa Solemnis, Op.123 (Re Majör Mes)

1. Kyrie (Assai sostenuto, mit Andacht); 2. Gloria (Allegro vivace); 3. Credo (Allegro ma non troppo); 4. Sanctus (Adagio, mit Andacht):
* Praelium (Sostenuto, ma non troppo) * Benedictus (Andante molto cantabile e non troppo mosso); 5. Agnus Dei (Adagio)

Beethoven'i en çok uğraştıran eserlerin başında Misa Solemnis (Törensel Mes) gelir. Dört solo ses, büyük koro ve geniş bir orkestra için beş yıla yakın sürede bestelenen eser, planlandığı biçimi zamanla aşmış, normal bir kiliseye sığamayacak kadar büyümüş, beş bölümlü bir senfonik oratoryo şekline girmiştir.

1818 yazında, Beethoven'in öğrencisi, arkadaşı ve patronu Arşidük Rudolph'un Moravya'daki Olmütz'e başpiskopos atanacağı haberi verilir. Bunun töreni de 20 Mart 1820'de Köln Katedrali'nde yapılacaktır. Daha önce, 1807'de yazdığı ve Prens Esterhazy'ye ithaf ettiği Op.86 Mes'ini hiç beğenmeyen Beethoven, bu nedenle bir eser bestelemeyi düşünür. Daha önce de pek çok bestesini – 4. ve 5. Piyanonun Konçertosu, Les Adieux ve Çekiçvuruşlu başlıklı piyanonun sonatları, Arşidük Triosu ve 10. Keman

Sonati – ithaf ettiği Arşidük için hem dostluğunu, hem de sanatını gösteren bir eser olacağını düşündüğü mes'i yazmaya başlar. Masraflarını karşılayabilmek için de çeşitli Avrupa saraylarına başvurur, en başarılı ve en büyük eseri olacağını öne sürdüğü mes için yardım ister: Eskiden eserini ithaf ettiği büyük şair Goethe'ye – Weimar Dükü'ne aracılık etmesi için – yanıt bile alamadığı bir mektup yazar; Avusturya Sarayı bir şey göndermez, Prusya Kralı – daha ucuza malolacağı için – ona bir nişan gönderir; Fransa kralının genel müzik direktörü Cherubini bu acıklı mektubu almadığını söyler. Beethoven'in arkadaşı Schindler bu yıllarda borç altında ezilmiş, yeğenin mahkeme masrafları ve ihtiyaçlarından dolayı iflas etmiş olduğunu, eserlerinden çok az para kazandığını belirtir. Ancak bazı Avusturyalı soylular eserin ilk yorumu için ona yardım sözü verirler.

Beethoven'i Mödling'te ziyaret eden Schindler, düzensizlik içindeki evinde onu büyük bir hırsla mes üzerinde çalıştığını; bağıarak, tepinerek, gürültüyle piyanoya vurduğunu, eserin Credo füğünü söylediğini anlatır. Bu arada, yine Arşidük Rudolph'a ithaf ettiği son üç piyano sonatını (Op.111) besteler. Yeniden mes üzerinde çalışmaya başlayan Beethoven, en sonunda 27 Şubat 1823'te eserini tamamlar ve kopyalarını çıkartarak yayıncıyla ilişki kurar. Eserin bir kopyasını da Petersburg'a, ona pek çok eser imzalayan Prens Galizin'e gönderir ve mes'in tümü, onun desteğiyle, 18 Nisan 1824'te seslendirilir. Viyana'da ise ünlü 7 Mayıs 1824 konserinde eserin yalnızca üç bölümü – Kyrie, Credo ve Agnus – seslendirilir. Başpiskoposun ve polisin izniyle bu konserde, Evin Takdisi, Üç İlahi, finalinde Schiller'ın Neşeye Övgü şiirinin yer aldığı solo ve korolu Büyük Senfoni (9. Senfoni) ve Üç Büyük İlahi (mes'in üç bölümü) sırasıyla yer alır.

Beethoven'in arkadaşı Schindler, bu olağanüstü ve o kadar da zor konserin türlü zorluklarla nasıl gerçekleştiğini anlatır. Kulağı artık duymayan ve ancak konuşma defteriyle anlaşabilen Beethoven, kısa boylu bas

Pressinger'in yerini değiştirip yerine Seipelt'in alınmasında ısrar eder; orkestrayı yöneten konsertmayster Schuppanzigh ile Schindler'in yüzünden tartışır. Kaerntnertor Tiyatrosu müdürü, Credo'nun sadeleştirilmesini ister. Konseri yönetecek olan Beethoven'in siyah frakı bile yoktur; Schindler ona, karanlıkta fark edilmeyecek olan yeşil elbisesini giydirir. Davetiyelerin dağıtımı da ayrı bir zorluk yaratır: Sayısı 300'ü bulan Musikverein üyeleri ve tüm müzikçileri yöneten Michael Umlauf'a iki davetiye verilecek, yeğeni KARl'a galeride yer gösterilecek, karısına haber iletilmeyecek, doktoru Staudenheim'a ise üç yer verilecekti. Başroldeki iki ünlüden Macar alto Karoline Unger'e üç, soprano Henriette Sontag'a iki davetiye ayrılmıştı. Bu iki genç kızla birkaç ay önce tanışan Beethoven, kardeşi Johann'a şu satırları yazmıştı: "Mutlaka ellerimi öpmek istediler; çok güzel olduklarından öptürmek için dudaklarımı takdimi tercih ettim."

Konserin bitiminde alkışları duymayan Beethoven'in yüzünü halka çeviren de yine Unger olmuştu... sahnenin ortasında duran Beethoven orkestrayı notadan izleyememiş, bittiğinin farkına varamamıştı. Bu başarılı konser için eleştirmenlerin "sanat ve gerçek burada kesin zaferini kutluyor" diye yazmalarına rağmen besteci, hasılatın sadece 420 Gulden olduğunu duyunca yine ümitsizliğe kapıldı. Aslında piskoposun karşı olduğu Missa Solemnis'in güçlkle seslendirilen üç parçasından Kyrie, 23 Mayıs konserinde tekrarlandı. Ancak Beethoven eserin tamamını hiç izleyemedi: Missa Solemnis, Avusturya'da ilk kez 1830'da Warndorf'da tümüyle seslendirildiğinde, büyük besteci yaşama veda edeli üç yıl olmuştu.

Missa Solemnis geleneksel dini müzik formunda, beş bölümden oluşmuştur: 1. bölüm, 4/4'lük ölçüde başlayan Kyrie (Tanrım

acı bana) sade, sakin, çok temkinli, ibadet edercesine (Assai sostenuto, mit Andacht) tempoda ve lirik havadadır. Yalvarışı yansıtan “Tanrım bize yol göster” (Kyrie eleison) çağrısıyla Re Majör tonda başlar. Tahta üfleme çalgılar yanında yaylılar yardımcı roledir. Bu, insanda muhteşem bir katedral etkisi uyandırır. Ünlü tarşçı ve politikacı Edouard Herriot “Beethoven’in Hayatı” adlı kitabında şunlar yazar: “Mes’in kapsağı insanlık, acıyarak ve severek esirgeyiş arzusu, daha Kyrie’nin Andante’sinden, İsa’ya ve merhametine sığınan insanların ıstırabını anlatmak için tonalitenin Si minöre geçişinden duyulmaktadır. Soprano sesi yakınmayı ve umudu, çok kez insanlara kapalı olan cennete kadar götürüyor. Eğer Kyrie’nin üç bölümü sonat formunu alıyorsa, şimdi artık rüzgarla hışırdayan bir orman gibi, dua için birleşmiş tüm bu kitlelerin yardım isteğini taşıyacak kadar genişlemesi gerekir.” On dakika kadar süren ve sonda yavaşça söner gibi biten Kyrie’de koronun üç kez güçlü haykırışıyla yükselen çağrılar arasında solo sesler zarif, yalvarıcı tavırdaki partileriyle katılırlar. Bu da, meleklerle insanlığın konuşması gibi yansır.

2. bölüm Gloria (Yücelik) yine ana tonalitede Re Majör’de 3/4’lük ölçüde, çabuk ve canlı (Allegro vivace) tempoda başlar. Değişken yapıyla dört bölmeye ayrılmıştır. Ancak bunlar kontrast oluşturmalarına karşın yine de tüme egemen güçle, girişteki motifle birliktedir. Beethoven bu kez solo ve koro sesleri kendine özgü biçimde düzenler, onlardan insan kapasitesini aşan uzun ve tiz notalar ister. Orkestranın girişteki canlı hamlesinden sonra başlayan koro, sanki dinlenmek bilmeyen bas çalgıların eşliğinde gelişir. Ton değişimleriyle bazen sakinleşen ve yalvaran, bazen de güçle yükselen bölmelerle

Beethoven, yalnız kendinin değil, tüm insanların yoksulluğunu dile getirir gibidir.

Eserin en uzun kısmı olan 3. bölüm Credo’da (İnanış) Beethoven metne pek aldırılmaz. Sanki onu, daha çok sözcüğün gizemi ilgilendirdiği için büyük bir yoğunlukla araştırmış, 4/4’lük ölçüde, pek o kadar hızlı olmayan (Allegro ma non troppo) tempodaki girişte anıtsal bir temayla başlatmıştır. Orta bölmede (Et incarnatus) iki viyolonsel Noel’i, kusal geceyi canlandırır gibi şefkatli olan Beethoven, sondaki (Et vitam venturi) çifte füg ile doruğa ulaşarak, Schindler’in anlattıklarını haklı çıkarır.

8/4’lük ölçüde başlayan 4. bölüm Sanctus (Kutsallık) Beethoven’in, Bach’ın dini anlayışından tümüyle ayrı bir düşünceye sahip olduğunu tekrar gösterir. Bach gibi coşkulu bir övgü yerine etkili Adagio’suyla sakin, içtenlikli ve çekingen bir anlatımı yeğlemiştir. Beethoven – dinsel yönden görülse de – parlak füg “Pleni sent” ve “Osanna” ile, eserin doruğunu oluşturan bu en etkili parçasını kısa tutmuş, genelde ayrı bölüm olan Benedictus’u (Takdis) en kapsamlı dini parça olarak ele almıştır. 3/4’lük ölçüde, pek o kadar temkinli olmayan (Sostenuto, ma non troppo)

tempodaki giriş Praeludium'dan sonra, 12/8'lik ölçüde çok ezgisel, ama o kadar ağırca olmayan (Andante molto cantabile e non troppo mosso) tempoda ve sonat formunda düzenlediği Benedictus'ta özellikle konçertant bir görev verdiği solo kemanla ve onu izleyen solistlerle ilahi bir hava yaratmıştır.

5.bölüm Agnus Dei (Tanrının Kuzusu) Si Minör tonda, 4/4'lük ölçüde, ağır (Adagio) tempoda, törensel bir huzur içinde ve saygın bir havada başlar. Beethoven bu bölümün başına "İç ve dış barış için dua" cümlesini yazmıştır. Buna karşın mes'in en dramatik pasajlarını da içeren bölüm, özellikle herhangi bir eşlik olmaksızın davulun çok uzaktan gelen, duyulmayacakmış gibi vuruşlarına ve trompet sesine kadar sakin kalır. Solistler ve koronun heyecanlı "Dona nobis pacem" (Bize barış ver) çağrısıyla canlanan Agnus Dei, kilisenin iç barışıyla dış dünyadaki savaşın karşıtlığının anlatımı gibi gelişir. Haendel'in Mesih'indeki Halleluja'yı anımsatan görkemli bir füg ile koro şükranını dile getirir. Çalgıların ve koronun tekrar güçlü yükselişinden sonra eser, törensel biçimde sona erer.

(Süre 75')

Leonard Bernstein & Concertgebouworkest Amsterdam - Beethoven: Missa solemnis
<http://www.youtube.com/watch?v=06PPHf2tX1g>

Beethoven - Missa Solemnis - Philharmonia / Karajan
<http://www.youtube.com/watch?v=3u1EduLH7L8>

Beethoven's Missa Solemnis: Sir Colin Davis @ The Albert Hall
<http://www.youtube.com/watch?v=63sKnm-WJPE>

Beethoven Missa Solemnis in D major, Op.123 / Philippe Herreweghe Collegium Vocal Gent
http://www.youtube.com/watch?v=8Fd_siX9dw4

Beethoven - Missa Solemnis
<http://www.youtube.com/watch?v=U4VUfKTwnAk>

Beethoven - Missa Solemnis (D-Dur, opus 123) Kyrie
<http://www.youtube.com/watch?v=-uSME7Bv4JE>
Beethoven - Missa Solemnis (D-Dur, opus 123) Gloria I
http://www.youtube.com/watch?v=xpNiQLaX9_4

Beethoven - Missa Solemnis (D-Dur, opus 123) Gloria II
<http://www.youtube.com/watch?v=gaWRUjsSQ5g>

Beethoven - Missa Solemnis (D-Dur, opus 123) Sanctus
http://www.youtube.com/watch?v=ckhnp_g_m390

Beethoven - Missa Solemnis (D-Dur, opus 123) Credo I
<http://www.youtube.com/watch?v=R9ktXTeRkDo>

Beethoven - Missa Solemnis (D-Dur, opus 123) Credo II
http://www.youtube.com/watch?v=_D3T_r2OB3Y

Kazım Çapacı